

Styret i Sparebanken Sogn og Fjordane
Langebruvegen 12
6800 FØRDE

VÅR REFERANSE
20/6843

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 1-2
Gjelder kun merkede avsnitt

DATO
12.02.2021

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn i Sparebanken Sogn og Fjordane 1. og 2. september 2020 som ledd i Finanstilsynets risikobaserte tilsynsvirksomhet. Formålet var å gjennomgå konsernets risikoprofil på kreditt-, likviditets- og markedsrisikoområdet og tilhørende styring og kontroll. Til grunn for tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige tilsynsrapport datert 12. november 2020 og styrets svarbrev datert 13. januar 2021.

Finanstilsynet har følgende merknader etter tilsynet:

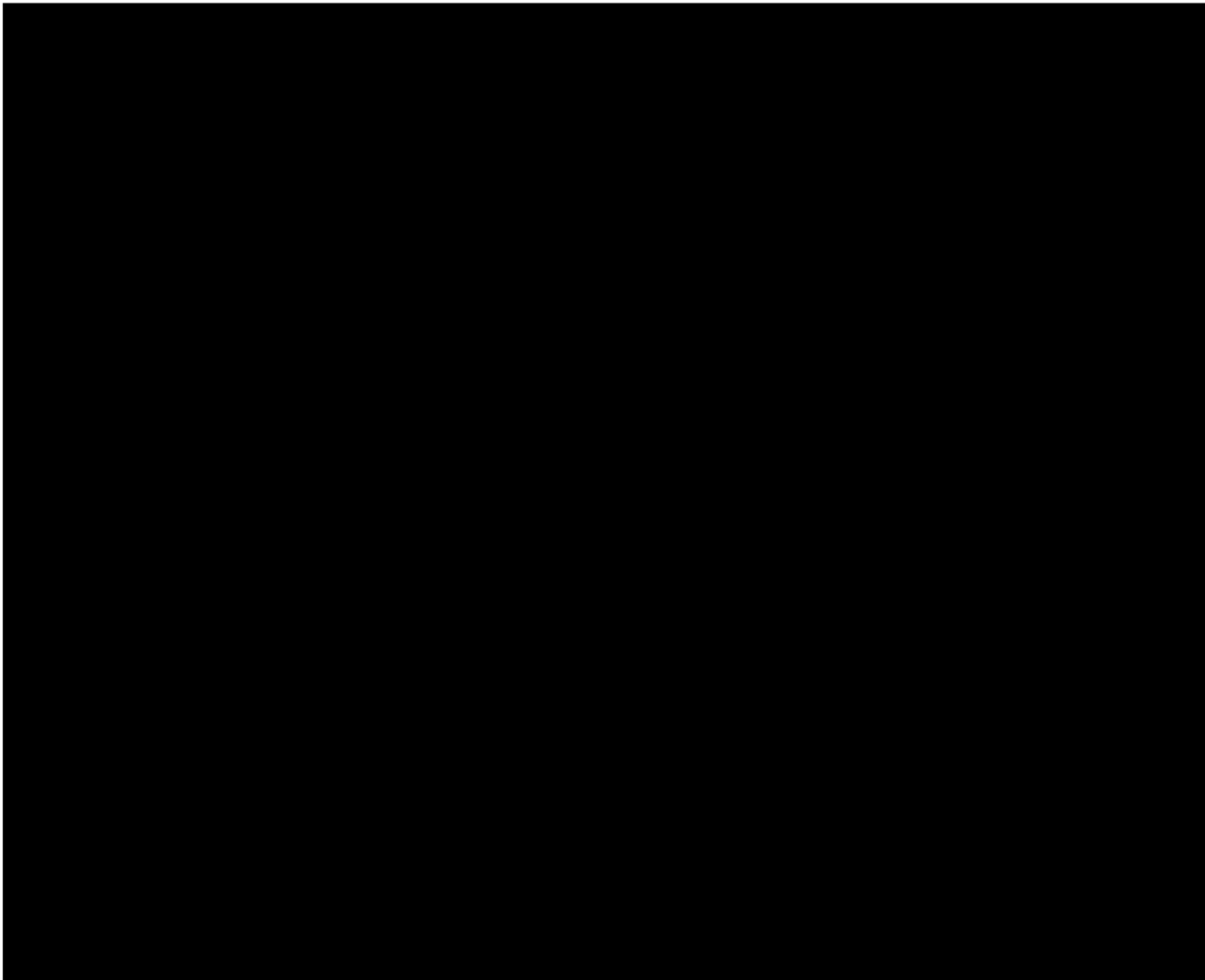
FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

KREDITTRISIKO

Betalingslettelser (forbearance)

Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport om styrets redegjørelse for kriterier banken har lagt til grunn når banken har valgt ikke å kategorisere en større andel av utlånene som betalingslettelser etter regelverket om mislighold og lettelser (forbearance). Finanstilsynet ba om styrets vurdering av kvaliteten i låneporteføljene hvor det var gitt betalingslettelser for kredittverdige kunder rammet av covid-19-konsekvenser og hvordan risikoen følges opp. I den forbindelse ble styret bedt om å opplyse om innvilgelse av betalingslettelser har medført endringer i kundenes risikoklasse og IFRS 9-kategori (trinn) fra tidspunktene lettelsene ble innvilget, samt effekter etter 3. kvartal 2020.

Finanstilsynet noterer fra styrets svar at hovedregelen er at endring av betalingsplanen for å avhjelpe finansielle problemer hos kunden vurderes som lettelse (forbearance). Endringer i betalingsplanen for kredittverdige kunder rammet av kortvarig likviditetsmangel sees nødvendigvis ikke som betalingslette etter regelverket. Det er utarbeidet rapporter som viser andel kunder og utlån med avdragsfritak både for bedriftsmarkedet (BM) og personmarkedet (PM) som følges opp av ledelsen. Finanstilsynet merker seg fra styrets svar at andel kunder med betalingslettelser er redusert, og at nivået er det samme som før covid-19 både på PM og BM.

Høyrisikoengasjementer – beregningsgrunnlag for kredittrisiko

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at banken med unntak av misligholdte engasjementer ikke har engasjementer klassifisert som høyrisiko med 150 pst. risikovekt. Det følger av CRR2, artikkel 128 (2)(d) at finansiering av spekulativ investering i fast eiendom alltid skal klassifiseres som høyrisiko og ilegges risikovekt på 150 pst. Finanstilsynet ba styret vurdere risikovektingen av utlån til eiendomsutviklingsprosjekter i lys av regelverket. Finanstilsynet noterer styrets opplysning om at banken i desember 2020, på grunnlag av Finanstilsynets rundskriv 5/2020, har merket prosjekter som etter bankens vurdering faller inn under definisjonen spekulativ investering. Finanstilsynet legger til grunn at banken har klassifisert engasjementene i tråd med vurderingene i rundskrivet.

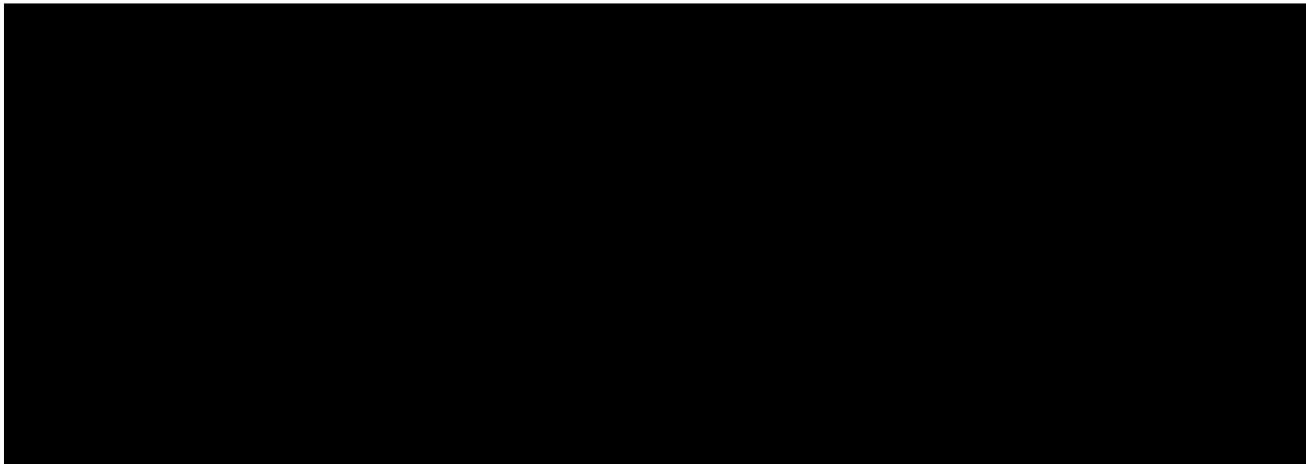
Kapitalkravsforordningen² ("CRR") – mislighold og risikovekting

Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport styret påse at misligholdte og tapsutsatte engasjementer og forbearance-engasjementer vektet korrekt. Det ble vist til at omfanget av høyrisikoengasjementer, omfanget av forbearance, samt gjennomgang av enkeltengasjementer under tilsynet kunne indikere manglende bruk av 150 pst. risikovekt. Det framgår av styrets svar at rapportert volum med 150 pst. vekt vurderes som korrekt, men at styret forventer økning i volum

¹ Finanstilsynets rundskriv 4/2020 Identifisering av misleghaldne engasjement

² (EU) No 575/2013, CRR

som følge av Finanstilsynets presisering av bestemmelsene ved spekulative investeringer i eiendom som omtalt over, og ny misligholdsdefinisjon fra 1.januar 2021 (rundskriv 4/2020).

Refinansiering under stress

Finanstilsynet noterer fra styrets svar at styret har innført en ramme for "refinansiering under stress" målt på konsernnivå, men at innretningen på styrets ramme avviker fra Finanstilsynets definisjon av refinansiering under stress. Dette må styret være oppmerksom på ved sammenligning mot andre banker.

Markedsfinansiering

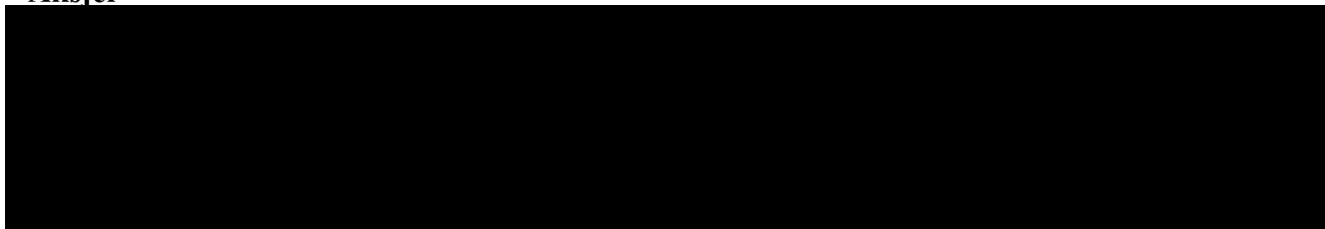
Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport om styrets vurdering av løpetidsprofilen for markedsfinansiering. I styrets svar vises det til at problemstillingen må ses i lys av konsernstrukturen og at løpetiden på bankens seniorlån må ses i lys av løpetiden på Bustadkreditt Sogn og Fjordanes (BSF) finansiering. Videre viser styret til innfasingen av MREL. Finanstilsynet har forståelse for synet, men viser til at banken og boligkredittforetaket er selvstendige foretak.

F-lån

Finanstilsynet tok i foreløpig tilsynsrapport opp bankens deltakelse i Norges Banks F-låns-utstedelser gjennom 2020. Finanstilsynet noterer at styret mener bruken av F-lån ga banken økt fleksibilitet til refinansiering samt økt restløpetid på finansiering.

MARKEDSRISIKO

Aksjer

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

STYRING OG KONTROLL AV KREDITTRISIKO

Risikotoleranse og rammer for porteføljesammensetning og porteføljekvalitet

Finanstilsynet stilte i foreløpig tilsynsrapport spørsmål om hvilke rammer styret setter for BM-andelen. Finanstilsynet registrerer fra svarbrevet at styret er komfortabelt med andel utlån til BM, og anser at andelen er i tråd med mål om moderat risiko, samt at styret vil fastsette eksplisitt ramme for utlån til BM på konsernnivå.

Kvalitet i kredittsaker- etterlevelse

Finanstilsynet registrerte i foreløpig tilsynsrapport at det er etablert et omfattende rammeverk til støtte i kredittprosessen, og at både 1. linje og 2. linje arbeider med å sikre kvalitet og krav til etterlevelse av retningslinjer. Kredittavdelingen har fått et utvidet ansvar for 1. linjekontrollen, mens kontorene fortsatt er ansvarlig for kvaliteten. Avdeling for risikostyring og etterlevelse følger opp kontorenes etterlevelse. Finanstilsynet ba i den foreløpig tilsynsrapport om bankens erfaringer med kredittavdelingens utvidede ansvar. Finanstilsynet ba videre om styrets vurdering av ressursituasjonen i kredittavdelingen.

Styret opplyser i sitt svarbrev at kredittavdelingens utvidede ansvar har medført bedre kvalitet i utførte kontroller, og at rapportering rundt kontrollene i sum har hatt positive effekter. Finanstilsynet registrerer også at kredittavdelingen siden høsten 2019 er tilført om lag 2 årsverk.

Risikoklassifisering

Tapsregelverket i IFRS 9

På tilsynstidspunktet arbeidet banken med tilpasning til ny misligholdsdefinisjon gjeldende fra 1. januar 2021. Styret vurderte at arbeidet ville medføre endringer i retningslinjer for tapsavsetninger, blant annet fordeling av engasjementer i trinn 2 og 3. Det ble opplyst at banken på nytt ville ta stilling til når modellbaserte tap skal benyttes for engasjement som kategoriseres i trinn 3 og når individuell tapsberegning skal gjøres. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret gjøre rede for om endringene forventes å få konsekvenser for tapsavsetninger og fordelingen mellom de ulike trinn etter IFRS 9.

Finanstilsynet noterer fra styrets svar at tapsprosessen revideres slik at kundeansvarlig tidlig i vurderingsprosessen må ta stilling til om et engasjement er kredittforringet (trinn 3). Det opplyses at banken vil legge større vekt på "unlikeliness to pay"-elementet i regelverket og at banken vil etablere nærmere retningslinjer for individuell og modellbasert nedskrivning i trinn 3.

Finanstilsynet noterer at banken i tilknytning til regnskapsføring av utlån etter IFRS 9 vil arbeide videre med forhold knyttet til styring og kontroll og måling av forventede tap.

Beregning av forventet tap

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at bankens avsetning til tap på lån er basert på forventninger om fremtidig utvikling og er et usikkert estimat. Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport om bankens vurderinger i forbindelse med at banken valgte å opprettholde vektingen av scenariene i modellen for forventede tap også etter utbruddet av covid-19. Finanstilsynet ba videre opplyst om banken foretok skjønnsmessige og manuelle overstyringer, hvordan overstyringene ble dokumentert og etterprøvd og om banken har retningslinjer for overstyringer.

Finanstilsynet noterer at styret i svarbrevet opplyser at banken har valgt å endre på scenarioene ved å gjøre de mer pessimistiske og derfor er vektingen beholdt. Finanstilsynet minner om at det er viktig at banken i beregningen av forventet tap tar høyde for at det kan være betydelig ikke-linearitet i tapene i et nedgangsscenario sammenliknet med basisscenarioet.

Finanstilsynet noterer at banken som hovedregel ikke foretar manuelle korrigeringer av risikoklasse (PD) på enkeltkunder og at andre overstyringer av modellen ikke foretas. Styret opplyser imidlertid at det er gjort endringer i tapsmodellen, hovedsakelig i 2. kvartal 2020, som følge av valideringer, innspill fra eksternrevisor og funn som ble gjort i prosjekt for utvikling av ny LGD-modell. Styret betrakter dette som kalibrering av parametere for å gjøre modellen mer korrekt. Alle endringer er dokumentert i notat til KU og informert om i risikorapporten til styret. Finanstilsynet merker seg at banken ikke har generelle retningslinjer for overstyring, men at dette vil være et prioritert område det kommende året.

Sikkerhetsverdier i beregning av forventet tap

Finanstilsynet stilte i foreløpig tilsynsrapport spørsmål om for liten grad av differensiering av sikkerhetsverdier ("RE-verdier") og manglende kritisk vurdering av disse kan føre til at nedskrivingsbehovet undervurderes. Det framgår fra styrets svar at bankens tapsprosess er under revurdering, og det vil framover blir lagt opp til at alle kunder i trinn 3 med engasjement over en viss grense skal individuelt vurderes samt at sikkerhetsverdier i større grad vil gjenspeile verdien banken kan oppnå gitt realisasjonsform. Finanstilsynet registrerer at banken i løpet av 1. halvår

2021 også vil gå igjennom standardsatsene for verdireduksjon. Finanstilsynet merker seg ellers at styret er innforstått med at det er et forbedringspotensial i dokumentasjon av vurderinger knyttet til panteverdier og legger til grunn at styret følger opp dette forholdet.

Engasjementsoppfølging

I foreløpig tilsynsrapport ba Finanstilsynet om at styret vurderer om det er hensiktsmessig å endre kravene til engasjementsfornyelse slik at styret i løpet av året behandler et gitt utvalg av bankens største og mest komplekse engasjementer, samt bankens største høyrisikoengasjementer som årlige kredittfornyelser. Styret uttaler i sitt svar at det er tilstrekkelig involvert i kredittarbeidet og vil derfor ikke foreta endring i prosessene for engasjementsfornyelser. Imidlertid vil styret, i tråd med Finanstilsynets anbefaling, se til at det i saker til styret blir kommunisert en kundenstrategi som gir en tydelig retning for bankens håndtering av kunde/kundegruppe.

Rapportering

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at risiko- og etterlevelsrapporten og kreditt rapporten på enkelte områder ikke skiller tydelig nok mellom konsernet og banken alene. Dette kan bidra til at risikonivå og -eksponering i morbanken oppfattes å være lavere enn om rapporteringen gjennomgående ble gjort for morbanken. På kredittområdet gjelder dette blant annet eksponeringer i forhold til ansvarlig kapital, andel mislighold og andel høyrisiko PM. Finanstilsynet vil peke på at morbankens risikoeksponering og risikobærende evne ikke er identisk med konsernets. BSF er en egen juridisk enhet med lavere risiko enn morbanken. BSFs forpliktelser overfor morbanken er avgrenset og regulert, men morbanken har forpliktelser overfor boligkreditselskapet.

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at banken ikke følger opp risikoprising sammenholdt med kredittkvaliteten (risikoen) i porteføljene. Finanstilsynet noterer fra styrets svar at det i løpet av 1. halvår 2021 skal innføres prismodell for BM i tillegg til eksisterende prismodell for PM, og at avvik fra pris blir kontrollert.

Finanstilsynet stilte spørsmål om status for oppfølging av lånevilkår og om oppfyllelse av lånevilkår bør inntas i rapporteringen. Finanstilsynet noterer seg styrets svar som beskriver oppfølgingen og rapporteringen. Styret får ikke tall som viser status for oppfølging av lånevilkår eller totalt volum av lån som er i brudd med lånebetingelser. Finanstilsynet vil understreke at rapportering av manglende oppfølging av lånevilkår kan gi styret viktig informasjon om internkontrollen på kredittområdet. Videre gir utvikling av brudd på lånebetingelser viktig informasjon om porteføljekvaliteten.

Finanstilsynet ba banken vurdere om det er hensiktsmessig å etablere rammer for kredittkonsentrasjon i den interne rapporteringen. Finanstilsynet noterer seg at styret mener at banken har tilstrekkelig styring av konsentrasjonsrisiko gjennom etablert ramme for de 20 største kredittengasjementene og måltall for ulike bransjer.

STYRING OG KONTROLL AV LIKVIDITETSRISIKO

Strategi, rammer og mål

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at styrets bufferkrav over LCRs regulatoriske minstekrav ikke var reflektert i beredskapsplanens nivå for "tidlig varsling". Finanstilsynet noterer fra styrets svar at dette er tatt inn i oppdatert beredskapsplan av 13. januar 2021.

Rapportering

Styret har fastsatt et minimumskrav for omstillingstid ved stress i finansmarkedene med akutt likviditetsbortfall. Rammen måles gjennom stresstester og er uendret i den grad det ikke gjennomføres nye stresstester. I foreløpig tilsynsrapport viste Finanstilsynet til at markedsurolighetene forårsaket av covid-19 ikke ble "synlig" i det operasjonaliserte rammetallet og ba styret vurdere en forbedring av rutinen. Finanstilsynet noterer styrets svar, herunder at banken vil vurdere mer omfattende og hyppigere stresstesting framover.

Beredskapsplan likviditet

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at banken bør vurdere en raskere administrativ oppfølging ved krisetilløp enn hva det gjøres rede for i beredskapsplanen. Rask handling, og oppdatering på eventuelle myndighetstiltak, vil være avgjørende for utfallet av en krise etter Finanstilsynets vurdering. Fra styrets svar noterer Finanstilsynet at det vurderes som tilstrekkelig å definere et minimumsnivå for administrativ oppfølging i beredskapsplanen, men at det i oppdatert beredskapsplan vedtatt 13. januar 2021 er tydeliggjort at dette er minimumsnivå og at tiltak må vurderes spesifikt i den enkelte krise.

I foreløpig tilsynsrapport ba Finanstilsynet også om styrets vurdering av beredskapsmessige konsekvenser knyttet til bankens avgitte trekkrettigheter til BSF. Finanstilsynet noterer at det i oppdatert beredskapsplan er gjort endringer slik at opptrekk på BSFs trekkfasilitet dedikert til refinansiering av OMF er tatt inn som en tidlig varselsindikator og at opptrekk på BSFs trekkfasiliteter er definert inn som fast, daglig ekstraordinær rapportering i en likviditetskrise.

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at banken i vurdering av tiltaket "utstedelse av nye OMF rettet til SSF for sikkerhet i Norges Bank" ikke hensyntok at Norges Bank på tidspunktet for vurderingen, dvs. januar 2020, begrenset slik sikkerhetsstillelse for den enkelte bank til 20 pst. av hovedstol per ISIN-nummer. Regelen gir en betydelig redusert likviditetseffekt for banken. I slutten av mars 2020 opphevet Norges Bank denne grensen, men den ble gjeninnført på nivå 50 pst. fra 1. februar 2021. Finanstilsynet noterer at styret vurderer at størrelsen på OMF-utstedelsene kan utvides for å tilpasse seg eventuelle begrensninger, men legger til at regulatorisk krav til sikkerhetsmassens størrelse kan bli en begrensning for strategien.

Stresstest likviditet

Banken ga i forbindelse med tematisynet for stresstesting av likviditet i 2015 uttrykk for at rutinen for stresstester skulle endres og at stresstestene ville bli utført og rapportert hvert kvartal. Videre noterte Finanstilsynet at "resultatene av hyppigere stresstesting vil bli benyttet i den løpende informasjon om SSFs likviditetssituasjon". Det framgår at banken ikke har kvartalsvis stresstesting. I foreløpig tilsynsrapport ba derfor Finanstilsynet styret vurdere kvartalsvis gjennomføring som rutine for stresstesting, og kommenterte også at det i løpet av 2. kvartal i 2020 burde vært gjennomført ekstraordinære stresstester. Finanstilsynet har notert styrets svar som viser til at gjennomføring av stresstesten slik den er innrettet nå gir lite tilleggsverdi, men at banken vurderer å

utvide rammeverket for stresstesting og legge til rette for mer variert stresstesting gjennom året med bruk av ulike likviditetsvariabler og reverserte stresstester.

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at banken har et betydelig volum av innskudd og stilte spørsmål om stressfaktorene for innskudd var for milde. Finanstilsynet ba videre styret vurdere om en reversert stresstest kan benyttes til å analysere innskuddenes betydning for overlevelseskravene. Finanstilsynet etterlyste også at LCR-utviklingen belyses bedre av stresstesten. Finanstilsynet noterer at styret tar innspillet om reversert stresstest (sensitivitetsanalyse) for utgang av innskudd og LCR-stress til etterretning, og at styret vil vurdere dette i forbindelse med utvidelse av stresstesting som vist til i punktet over.

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at utarbeidelse av et overordnet dokument, samt en veiledning for den praktiske utføring av stresstesten for å redusere nøkkelpersonrisiko, etter Finanstilsynets vurdering, er beste praksis. Finanstilsynet noterer fra styrets svar at dokumentet har blitt oppdatert i etterkant av foreløpig tilsynsrapport.

STYRING OG KONTROLL AV MARKEDSRISIKO

Overordnede policyer og rammer

Finanstilsynet viste i foreløpig tilsynsrapport til at bankens finansstrategi og rammedokument ga rom for vesentlig høyere markedsrisiko enn bankens policy om lav markedsrisiko. Finanstilsynet viste særskilt til rammer for investering i BBB- obligasjoner og bankens valutaramme.

Finanstilsynet noterer at styret er enig med Finanstilsynets merknader knyttet til rammen for BBB-obligasjoner, og at rammen derfor er redusert i styrets oppdaterte finansstrategi og risikorammer for 2021. Finanstilsynet noterer videre at styrets rammer for valutarisiko er endret fra netto til brutto og tar til etterretning at styret vurderer både ramme og eksponering for valutarisiko som lav.

I foreløpig tilsynsrapport pekte Finanstilsynet på at banken har en ubegrenset ramme for kortsiktig renteksponering (0-3 måneder) og viste til at rammene for renteporteføljene åpner for en vesentlig høyere risiko enn styrets vedtatte markedsrisikotoleranse. Finanstilsynet viste også til at norske bankers balanser i all hovedsak er eksponert for endringer i de korte rentene, og Finanstilsynets vurdering er at banken derfor kan få større effekter av endringer i de korte rentene enn av endringer i renter utover 3 måneder. Finanstilsynet ba om styrets begrunnelse for hvorfor det ikke har opprettet en ramme for kortsiktig renterisiko. Finanstilsynet merker seg at styret inntil videre har vurdert den renterisikoen som banken har i tidsintervallet 0-3 måneder som en akseptert forretningsrisiko, og ikke ser det som hensiktsmessig å innføre en ramme for denne risikoen.

Finanstilsynet mener prinsipielt at renterisiko under tre måneder bør hensyntas i rammeverket for renterisiko. Dersom foretaket oppretter rammer for den korteste renterisikoen, vil den målte renterisikoen alt annet likt, øke og gjenspeile den reelle renterisikoen i banken. Det er ikke grunn til å endre renteksponeringen dersom banken vurderer at dette øker den økonomiske risikoen. Dersom styret velger å ikke ha rammer for denne risikoen, vil Finanstilsynet i sin vurdering av renterisiko tillegge et kapitalbehov for manglende styring og kontroll med renterisiko. Dette kapitalbehovet vil komme i tillegg til kapitalbehovet for posisjonen i de korteste rentene.

Kopi av dette brev bes sendt bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Dagrun Skarbø
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.